

Magyarosi Sándor

HUNYADI:
ELLENSÉGEK ÉS SZÖVETSÉGESEK

2025. március 8-ától kezdődően mutatták be Magyarországon a Bán Mór regényfolyamára épülő *Hunyadi* című sorozatot, amelyet többek között a Nemzeti Filmintézet is finanszírozott, és amelyet azóta több ország tévéadói is műsorukra tűztek. A produkció jelentőségét nehéz lenne túlhangsúlyozni: ennyi pénzből még nem készült magyar sorozat, és valószínűleg ilyen nemzetközi produkciós háttérrel és terjesztéssel sem.¹ Súlyát egyebek mellett az is tükrözi, hogy már Eröss Gábor 2018-ban kiadott, *A történelmi filmek szociológiája* című munkájában is történik említés róla, pedig a könyv megjelenésekor még a forgatáshoz sem kezdtek hozzá.² Egy-egy ilyen sorozat természetesen számos okból kifolyólag fontos, és ezek egyike kétségtelenül az, ahogyan a kiválasztott kort ábrázolni kívánja – és ez annak ellenére is így van, hogy nem dokumentumfilmről beszélünk. A múltidéző mozi, írja már említett könyvében Eröss Gábor, kicsit olyan, mint a reprezentatív középületek, a nagyvállalatok székházai, vagy mint régebben a templomok, katedrálisok voltak: kitüntetett jelentőségű kollektív produktum, és mint ilyen, sokat elmond rólunk, és maradandó nyomot hagy.³ Ami konkrétan a *Hunyadit* illeti, a *Székelyföld* folyóirat szempontjából mindehhez még a sorozat által elbeszélte történet erdélyi vonatkozásai is hozzáadódnak.

Már-már közhelyszámba menő megállapítás, hogy mi, magyarok hajlamosak vagyunk saját történelmünket veszített csaták sorozataként látni, és ez az irodalom vagy a művészet történelemábrázolásában is gyakran visszaköszön. Ha egy turista megnézi a versailles-i palotában

1 A produkciós cégek között Robert Lantos Serendipity Point Films nevű cége, a Beta Film, MR Film, Twin Media és a HG Media is szerepel. Bővebben lásd: <https://hunyadi.tv/crew/> (Utolsó letöltés: 2025. szeptember 22.)

2 Eröss Gábor: *A történelmi filmek szociológiája*. Budapest, 2018, L'Harmattan Kiadó, 11–12. p.

3 Uo. 10–11. p.

a *Csaták galériája* nevet viselő teremben látható festményeket, írja ezzel kapcsolatban Hermann Róbert, olyan érzése támad, mintha a franciák egyetlen fegyveres összeütközésben sem maradtak volna alul történelmük során. Ezzel szemben ha egy külföldi a Szépművészeti Múzeumban a 19. századi magyar történeti festészet remekeit tekinti meg, könnyen azt hiheti, hogy a magyar történelem csupa tragédiából és vesztett csatából áll.⁴ Hermann állításával nehéz lenne vitába szállni, azt azonban fontos leszögezni, hogy nem feltétlenül szerencsés dolog a múltat kizárólag a győzelmek vagy vereségek felől megközelíteni, ugyanis ez a vesztes fél részéről könnyen eredményezheti valamiféle kompenzatórikus történelemszemlélet kialakulását, amelynek jegyében a veszteségeket az áldozatvállalás vagy a helytállás túldimenzionálásával próbáljuk ellensúlyozni. Mindez természetesen nemcsak a történettudományra, hanem a történelmi filmekre is igaz – még akkor is, ha a film nem a történelmi „valósághoz”, hanem ezen „valóság” szokásos, a filmművészetre jellemző megjelenítésének sémáihoz igazodik.⁵

És most térjünk vissza a sorozathoz, illetve a korhoz, amelyet megjelenít. Az a tágan értelmezett időszak, amelyben Hunyadi János élt – és amelyben a sorozat cselekménye is játszódik – a vereség-győzelem dichotómia felől értelmezve sem tekinthető kedvezőtlennek a magyarok szemszögéből, akik ekkor még egy-egy jelentős csata elvesztése mellett is viszonylag eredményesen veszik fel a harcot a törökök ellen. Talán még ennél is fontosabb, hogy mindezt (legalábbis eleinte) a Luxemburgi Zsigmond neve által fémjelzett birodalom részeseiként teszik.⁶ Hunyadi pályafutása, amely a cselekmény gerincét adja, ebben

4 Hermann Róbert: Bevezető. *Korunk*, 2019, 3. sz. 3–4. p.

5 Eröss: i. m. 46. p.

6 A birodalom kifejezés használata ebben a kontextusban némi magyarázatra szorul. Magyarország (és társországai), a cseh korona országai, valamint a Német-római Birodalom kapcsolata Zsigmond és Habsburg Albert alatt csak perszonálunió, vagyis például a magyar, a cseh vagy a német kancelláriák egymástól függetlenül működtek, csak az uralkodó személye és a köréje csoportosuló udvar (kíséret) jelentette a közös pontot. Aki azonban ide bejutott (függetlenül attól, hogy melyik királyság alattvalója volt), az előtt széles tér nyílt az érvényesülésre, hiszen az uralkodó kíséretében távoli helyekre juthatott el, messzeható személyi kapcsolatokat építhetett ki, más országban is karriert futhatott be, stb. Az, hogy az uralkodó személye közös volt, bizonyos szempontok (külpolitika, török elleni fellépés) összehangolását is lehetővé tette, még ha nehézkes koordinációval is.

a sokszínű birodalmi közegben (sőt, egyfajta interimperiális térben) indul, ahol az osztrák, a szerb vagy a havasalföldi uralkodóházak tagjai, az oszmán államot naggyá tevő szultánok, egyes olasz városállamok vezetői és a huszita zsoldosok egyaránt otthonosan mozognak.

A regényfolyam írója vagy a filmkészítők nyilván saját szempontjaik szerint nyúlnak ehhez a világhoz. Az ő döntéseik eredménye, hogy éppen Murád szultán lesz a sorozat egyik legkomplexebb figurája, mint ahogyan az is, hogy egy-egy ingadozó – és emiatt negatív szereplővé váló – szövetséges motivációinak bemutatása viszonylag kevés teret kap a filmben. Valamelyest hasonlóan alakul a sorozat nőalakjainak helyzete is, akiknek megformálásában az alkotói szabadság mellett a nézői elvárásoknak való megfelelés is fontos szerephez jut, de ugyanez igaz a csatajelenetekre is, amelyek megkreálásában – részben érthető módon – szintén főleg filmes szempontok dominálnak.

Mindezzel önmagában semmi baj nincs, hiszen a közönségfilm másféle történelemkonstrukciókkal dolgozik, mint a történészek: a történelmet úgy meséli el, mint egy történetet, érzelmi hatást kíván kelteni, emellett pedig az épületeket, kosztümöket, kellékeket a mindennapi élet részeként mutatja be, hogy úgy nézzenek ki, mintha tényleg a múltat látnánk.⁷ A jelenlegi tematikus összeállítás célja nem is az, hogy a *Hunyadi* című sorozaton a történelmi hűséget kérje számon (bár néha e sorok írójának az az érzése, mintha a fentebbi érvek alapján túl nagyvonalúan mentenénk fel egy-egy történelmi film készítőit). Ehelyett inkább azt kívánjuk bemutatni, hogy a történészek hogyan látják azokat a nem magyar, kisebb vagy nagyobb fajsúlyú történelmi személyiségeket, akik meglehetősen vázlatosan – és gyakran nem túl hízelgően – ábrázolt mellékszereplőként tűnnek fel a sorozatban, vagy hogy kutatásaik alapján mi mondható el bizonyos, a cselekmény folyamán is érintett kérdésekről (például a nők helyzetéről vagy a korabeli magyar királyság hadviselési gyakorlatáról). A következőkben tehát olyan tanulmányokat kínálunk olvasóinknak, amelyek a történettudomány szemszögéből mutatják be Luxemburgi Zsigmondot, Habsburg Albertet, a Brankovicsokat, II. Murádot és II. Hódító Mehmedet, Vlad Dracult

7 Eröss: i. m. 22. p.

és Vlad Ţepeş, valamint a film nőalakjait és Hunyadi korának hadsergét. Az összeállítást egy, a többitől műfajában is eltérő szöveg zárja: egy interjúról van szó, amely a Hunyadi Jánost alakító Kádár L. Gellérttel készült, és egyrészt visszavezet a sorozat világába, másrészt pedig azt a háttérmunkát villantja fel, amellyel a huszonegyedik században egy történelmi film főhősét felépítik.

*Csatajelenet a Hunyadi című filmsorozatból
(Fotó: Leó Pintér)*